

Од студентских објава до јавне полемике: како је настала прича о приватном медицинском факултету

Последњих месеци у академској и здравственој јавности све чешће се појављује питање — да ли се у Србији припрема оснивање приватног медицинског факултета који би временом могао да потисне или умањи улогу државног Медицинског факултета у Београду. Иако званични документи, планови или захтеви за акредитацију не постоје, сама појава те идеје, у тренутку када је факултет пролазио кроз унутрашње потресе, довела је до осећаја несигурности међу студентима, наставницима и клиничарима. Прича се први пут појавила након студентских протеста и објава на друштвеним мрежама, у којима је изнет низ тврдњи о могућем „новом приватном факултету“ који би наводно преузео наставну базу и кадрове. То је затим пренето у медије, уз различита тумачења. Поједини професори су износили сумње да постоје интересне групе које би желеле да се приватни капитал дубље укључи у високо медицинско образовање. Други су тврдили да је тема намерно пласирана како би се створио притисак на факултет који је у претходном периоду задржавао висок степен аутономије.

Иако нико није званично преузео ауторство над том идејом, студентске објаве и њихово ширење у медијима остали су први извор из кога је јавност уопште чула да је такав сценарио могућ. Истовремено, раст приватног здравства, учестали одласци лекара у приватни сектор и промене у клиничким уговорима допринели су томе да прича делује реалније него пре неколико година. Министарству здравља и Министарству просвете упућена су питања о постојању плана за оснивање приватног медицинског факултета и потенцијалним последицама по државни факултет — али одговори до закључења текста нису стигли. Национално тело за акредитацију је претходно саопштило да није поднет ниједан захтев за акредитацију новог медицинског факултета, нити постоји службена иницијатива. Деканка Медицинског факултета у Београду такође је демантовала постојање било каквог плана о гашењу државног факултета.

Приче о могућој „приватизацији“ медицинског образовања у Србији нису настале преко ноћи. Оне су се постепено стварале у раскораку између формалних изјава државних институција, реалних проблема у здравству и низа спорних потеза у управљању Медицинским факултетом у Београду.

Први сигнал који је покренуо сумње били су оштри сукоби између дела наставника и представника државе.

Затим су уследиле оптужбе да се „иза затворених врата“ припрема нешто што би могло да промени природу високог медицинског образовања. Најпре су поједини наставници и студенти у интервјуима и јавним обраћањима износили страх да би државни систем могао бити потиснут у корист потенцијалних приватних иницијатива. То није било засновано на документима, већ на логичком следу догађаја: ако се факултет кадровски преуређује, ако студенти организују протесте, а ако истовремено у здравству расте потреба за брзим профитом и тржишном логиком, онда идеја о приватним медицинским факултетима престаје да делује потпуно нереално.

Извештаји медија додатно су појачали неизвесност. Једни су писали да се спрема „угушивање“ постојећих структура у корист нових модела образовања; Други су извештавали о притисцима на руководство и о нарушавању аутономије; трећи су демантовали тврдње да постоје конкретни докази о отварању приватног медицинског факултета, али је истовремено признао да јавност нема јасну слику шта се тачно дешава иза званичних најава.

Управо у том простору — између демантија и сумњи, између законски прихватљивих промена и непрозирних потеза — настала је читава прича. Нико није објавио да се медицински факултет приватизује. Али нико није ни успео да затвори питање зашто јавност уопште има тај утисак.

Тако је почело: не документом, већ атмосфером неповерења. Страхови су рођени у празнини између институција и људи, и у чињеници да здравство — као један од најпрофитабилнијих сектора — одавно више није само јавна служба, него потенцијално велико тржиште. А када се таква два света сударају, свако питање, па и оно о приватизацији образовања, постаје легитимно.

Иако се ни у једном тренутку није појавио званичан документ, најава или одлука државних органа која би указала да се приватизација Медицинског факултета у Београду заиста припрема, тема је у јавности заживела довољно снажно да утиче и на студенте, и на наставнике, и на клиничаре. У тренутку када се у медијима водила оштра полемика о притисцима на факултет, промени руководства и ширем незадовољству у систему високог медицинског образовања, појављивање гласина о приватном факултету створило је осећај несигурности који се брзо проширио. Није било потребно много — само простор недовршених информација — да питање постане тема.

Студенткиња Медицинског факултета каже да јој је први контакт са том причом био праћен „изненађењем и помало страхом“. Испрва је, како каже, покушала да то игнорише, уверена да се тако нешто „не може десити у држави у којој је здравство засновано на јавном систему“. Али како су недеље пролазиле, а гласине остајале у

јавности, њено уверење је почело да попушта. „Кренула сам да сумњам у своју, али и у будућност млађих колега који тек почињу. Моји пријатељи са факултета су то у почетку игнорисали, али како се прича није повлачила, сви смо постали свесни да можда и постоји неки разлог што се о томе говори.“

Она сматра да би улазак приватног капитала највише погодио доступност студирања: „Приватизација медицине је већ на врхунцу, а студије би постале прескупе. Већина студената нема никакву могућност да финансира студирање у приватном систему. То би угрозило не само приступ, већ и квалитет, јер би се отворило питање ко ће студирати – најбољи или само најбогатији?“. Страхује и од могућег пада стручности: „Ако се производи нестручан кадар, последице трпе пацијенти. Медицина то не сме да дозволи.“

Да прича није остала само у домену студентских страхова, показује и реакција клиничара. Др Снежана Ракић, гинеколог-акушер, гледа на ствар нешто другачије, али такође кроз призму онога што је реално у систему. Она не негира да приватни сектор последњих година има снажан раст, нити да многи лекари прелазе у приватне установе због бољих услова. Међутим, сматра да би приватни сектор могао да буде потенцијално користан ако се процес одвија у строго контролисаним оквирима: „Ако би се наставна база организовала у акредитованим приватним болницама, са професорима који тамо већ раде, то би могло да значи и боље услове, више опреме и мање групе за наставу. То нема везе са тим како се лече пацијенти, већ само са условима за учење.“

Она додаје да многи наставници већ раде у приватним установама и да ће се то, како каже, „у будућности само повећавати“. Према њеном мишљењу, проблем би постојао само ако би се приватне институције уводиле без строгих стандарда: „Ако су установе акредитоване по међународним стандардима, то није проблем. Будућност медицине је у персонализованој и дигиталној медицини, и систем ће се свакако мењати. И образовање мора да прати те промене.“

Сасвим другачији тон долази од др Радана Стојановића, професора фармакологије на Медицинском факултету. Он истиче да гласине највише погађају јавност, док запослени на факултету нису добили никакве званичне информације: „Јавност се овим више бави него ми. За сада је све на нивоу гласине, што није добро јер изазива немир међу студентима и њиховим породицама.“ Поставља и суштинско питање: зашто би уопште био потребан приватни медицински факултет ако постојећи, како каже, „већ деценијама производи лекаре који су цењени и у региону и у свету“.

Он упозорава да би највећи ризик био пад стандарда наставе. Да би држава признала диплому приватног факултета, она мора бити заснована на истим плановима, истим акредитационим условима и истом систему праксе као државни. „Питање је да ли би нови факултет могао одмах да обезбеди стручне наставнике и адекватне наставне базе.

Ако би то изостало, квалитет би неминовно опао, што би довело до сумње у компетентност будућних лекара.“

Стојановић посебно наглашава ризик елитизације студија: „Државни факултет шаље поруку да најбољи могу да студирају бесплатно, без обзира на материјални статус. У приватном моделу студирали би најбогатији, а не најбољи – а то медицина не сме да дозволи.“ Иако се извесне тенденције могу препознати — раст приватног здравства, миграција стручњака ка бољим условима, незадовољство делова академске заједнице — ништа од тога не показује да је приватизација факултета реалан или непосредан процес. За сада она живи само у простору полемике, недоумица и интерпретација. Али управо тај простор је довољан да покрене питања од кључне важности: ко ће сутра образовати лекаре, куда иде систем, и да ли здравство у Србији може да остане засновано на принципу да најбољи, а не најимућнији, стичу право да лече људе.

У ширем контексту, појављивање прича о приватизацији поклапа се са периодом у којем је академска заједница последњих година постала активнија у јавним расправама — од критика буџетских издвајања, преко указивања на услове рада и недостатак клиничких наставника, до подршке студентским протестима. У таквом амбијенту, и најмања информација која се тиче будућности факултета има потенцијал да брзо постане део политичких интерпретација. Ипак, све док нема званичних докумената, анализа модела, процена потреба и студија изводљивости, овакве приче остају у домену спекулације. За разлику од земаља у којима су приватни медицински факултети уобичајени, Србија има систем у којем се студирање медицине заснива на јавном интересу, строжим државним стандардима и централизованом систему клиничке праксе, који није лако пресликати. Ниједна од приватних болница у Србији тренутно није у систему клиничких наставних база које користе државни факултети. То значи да би, уколико би икада дошло до отварања новог медицинског факултета, процес морао да укључи комплексне договоре са клиничким центрима, здравственим установама и државним финансирањем, што није ни брзо ни једноставно.

Иако се гласине о приватизацији Медицинског факултета брзо проширују и изазивају сумње у јавности, ништа не указује на то да је процес заиста покренут. Оно што постоји јесте спој незадовољства у систему, раста приватног здравства и политички осетљивог тренутка који омогућава да неформалне информације добију на тежини. Све три перспективе — студентска, клиничка и академска — показују исто: исход теоретске приватизације имао би дубоке последице по доступност студија, квалитет наставе и поверење грађана у будуће лекаре. За сада, међутим, реч је само о теми која открива дубље страхове, али и дубље проблеме система који би свакако морали да се решавају, без обзира на то да ли ће се приватни факултет икада појавити или не.

Уна Пајић

Ментор: Александар Милошевић, Нова економија